

Tematikus összeállítás

VÍZTUDOMÁNYI KUTATÁSI PROGRAM

VENDÉGSZERKESZTŐ: BOZÓ LÁSZLÓ

BEVEZETŐ

Báldi András¹, Bozó László², Józsa János³

¹ az MTA doktora, főigazgató

² az MTA rendes tagja

³ az MTA levelező tagja

Kulcsszavak: Nemzeti Víztudományi Kutatási Program, vízgazdálkodás, hidrológiai körfolyamat, vizes élőhelyek, ivóvízellátás, időjárási szélsőségek

A következő évtizedekben a víz értéke és fontossága folyamatosan növekedni fog, a vízhiány jelentős konfliktusok kirobbanásában játszhat szerepet, a tiszta víz pedig a társadalom számára az egyik legfontosabb környezeti érték. A Magyar Tudományos Akadémia kezdeményezően lépett fel a kihívásokra válaszul.

Az MTA elnöksége 2016. június 28-án fogadta el a *Nemzeti Víztudományi Kutatási Program*ról szóló előterjesztést. Ennek értelmében az MTA – együttműködésben a kormányzat szakirányú szervezeteivel és figyelemmel a nemzetközi trendekre – a víztudományi műhelyek koordinátoraként integráló szerepet töltené be a program megvalósítása során. „A jelenlegi feltételek mellett hatékony és koherens, stratégiai szintű vízgazdálkodási tudományos kutatás hálózati jellegű kell legyen, bevonva az összes releváns hazai víztudományi műhelyt (intézetet, tanszéket) és mozgósítva a nemzetközi tudományos együttműködésben rejlő összes lehetőséget” – áll az előterjesztésben. A fenti előterjesztés egy olyan szakmai anyag alapján készült, amelyet egy víztudományi *ad hoc* bizottság készített még korábban Lovász László, az MTA elnöke felkérésére. Ezt a szakmai anyagot elsőként egy tudományos konferencián mutatták be, amelyet a 187. közgyűlése keretében szervezett az MTA 2016. május 9-én.

Az előterjesztés összesen öt javaslatot tartalmaz:

1. Induljon egy *Nemzeti Víztudományi Kutatási Program*, a *Kvassay Jenő Terv* tudományos alapjainak biztosítása és a víztudományi kutatások nemzetközi élvonalba emelése végett, a Magyar Tudományos Akadémia koordinálásával.

2. Jöjjön létre az MTA bázisán egy interdiszciplináris Víztudományi Kutatóintézet, az Ökológiai Kutatóközpont keretei között.
3. Kezdeményezzük egy nemzetközi, interdiszciplináris Duna-régió kutatási program indítását, az EU Joint Research Centerrel és más releváns nemzetközi szervezetekkel együttműködésben.
4. A jelenleg dezintegrált hidrológiai adatbázisokból jöjjön létre szabad hozzáférésű integrált adatbázis, mely kiterjed a hidrológiai körforgás teljes láncolatára (éghajlat, időjárás, folyók, tavak, felszín alatti vizek, források stb.).
5. A meteorológiai és hidrológiai adatbázisok gazdái, valamint az MTA bázisán létrehozandó víztudományi hálózat alakítsanak ki szoros tudományos és operatív együttműködést annak érdekében, hogy a hidrológiai körfolyamat atmoszferikus és teresztris részének összekapcsolása az észleléstől az előrejelzések közreadásáig megtörténhessen.

Az új *Nemzeti Víztudományi Kutatási Program* számos tudományterület munkáját hangolja össze, sikeres megvalósítása pedig várhatóan elősegíti és hatékonyabbá teszi:

- a hazai integrált vízgazdálkodást és a minőségi víziközmű-szolgáltatást;
- a hazai felszíni és felszín alatti vízkészleteink fenntartható hasznosítását;
- víztesteink jó állapotának, illetve potenciáljának elérését és megtartását, amely az EU Víz Keretirányelv követelménye;
- az akvatikus ökoszisztéma-szolgáltatások fenntartható használatát;
- innovatív fejlesztések eredményeként a vízkezelést és víztisztítást, valamint az ivóvízellátás biztonságát;
- az árvízi védekezést, például az előrejelzések pontosabbá tételével;
- a szélsőséges időjárási viszonyok földi vízforgalomra kifejtett hatásának jobb megértését, ezáltal a hatékonyabb védekezési eljárások kidolgozásának lehetőségét;
- a geotermikus energia felhasználásának jelentős növelését és fenntartható használatát;
- egyedülálló ásvány- és gyógyvizeink humánegészségügyi hatásainak részletesebb megértését, az egészségipar és a gyógyturizmus jelentős további hazai fejlesztését;
- a rekreáció kiszolgálását, beleértve a horgászatot, strandolást és más vízi szórakozást;
- határral osztott víztesteink esetében a Kárpát-medencei szintű vízügyi együttműködést;
- a hazai, egyedülálló vizes élőhelyek hosszú távú védelmét, valamint az ökológiai vízigények pontosítását;
- a növekvő mezőgazdasági vízigények – beleértve az öntözést – kielégítését;
- a belvizek és az aszály káros következményeinek csökkentését;

-
- a vízzel kapcsolatos tudásexport és nemzetközi oktatási tevékenység megerősödését.

Tematikus tanulmánygyűjteményünkben a 2016. május 9-i konferencia tudományos előadásain elhangzottak alapján áttekintést nyújtunk a felszíni és a felszín alatti vizekkel, a vízi ökoszisztémákkal, valamint a víz légköri ciklusával kapcsolatos kutatások eredményeiről.